

ד' שבט תשפ"ה
02 פברואר 2025

הנדון: התנגדות להצעת חוק זכויות הסטודנט (תיקון- מסלולי לימוד נפרדים).

התשפ"ד-2024

הארגונים הח"מ מתנגדים נחרצות להצעת חוק זכויות הסטודנט (תיקון - מסלולי לימוד נפרדים), התשפ"ד-2024 פ 4884/25 של חברת הכנסת לימור סון הר מלך אשר מובאת לוועדת החינוך ומבקשת להתיר באופן גורף לימודים אקדמיים בהפרדה מגדרית, באמצעות תיקון חוק זכויות הסטודנט, באופן שמסליל גם על חוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח-1958 ואף קובע כי הפרדה מגדרית באקדמיה לא תיחשב אפליה לעניין חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000 – ופירוש הדבר כי תותר הפרדה ללא כל מגבלות בניגוד למגבלות הקבועות בסעיף 3(ד)(3) לחוק איסור הפליה.

תופעת הדרת הנשים בישראל על שלל נגזרותיה, ובכלל זה בתחום ההשכלה הגבוהה, מהווה איום של ממש על הישגים המשמעותיים בתחום זכויות הנשים והשוויון המגדרי בישראל. בשנים האחרונות נעשים ניסיונות רבים להצר את רגליהן של נשים, להדיר אותן ממרחבים ציבוריים שונים ולקבע נורמות מפלות ופסולות של הדרה והפרדה מגדרית. הצעת החוק שלפנינו מבקשת להעמיק ולקבע מגמה מסוכנת זו.

הצעת החוק מתיימרת לשאת את דגל חופש הדת כהצדקה להפרדה מגדרית אולם יודגש כי עוד בשנת 2013 קבע דו"ח מפורט של משרד המשפטים שעסק בהדרת נשים במרחב הציבורי כי חופש הדת אינו כולל את הזכות להפרדה מגדרית במרחב הציבורי.¹

יתרה מכך, נימוקים כבדי משקל מתחום הדין הראוי מובילים למסקנה לפיה אין לראות בהגנה על הזכות החוקתית לחופש הדת כמחייבת את הרשות הציבורית להתיר קיומם של הסדרי הפרדה או הסדרים אחרים המבחינים בין נשים לגברים מנימוקים דתיים. קבלתה של טענה מעין זו משמעה כי עצם נוכחותם של אישה או איש במקום מסוים, כדין ומבלי לגרום הפרעה כלשהי, גוררת פגיעה בזכויותיו של האחר לכבוד ולחופש הדת. קשה להלום כי עצם מראה של אישה או נוכחותה במקום ציבורי מסוים גוררת מבחינה מושגית פגיעה בזכויות החוקתיות הללו, בגדריה של אותה שיטה משפטית המבכרת את ערכי כבוד האדם והשוויון.

תופעת ההפרדה המגדרית מתקיימת כבר כיום בחלק מהמוסדות האקדמיים בארץ, ואושרה באופן מוגבל בבג"ץ בשנת 2021 (בג"ץ 6500/17). גם במתכונת הקיימת כיום, גובה ההפרדה באקדמיה מחיר כבד ופוגעת פגיעה קשה בשוויון, כאשר המגבלות שנקבעו ע"י המועצה להשכלה גבוהה ואשר אושרו על ידי בג"ץ אינן נשמרות:

¹ <https://www.gov.il/he/pages/staff140324>

1. סטודנטיות במוסדות להשכלה גבוהה אשר בהם מונהגות תכניות נפרדות לחרדים, ובתוכן הפרדה בין נשים לגברים, סובלות מהדרה פיזית ומ"זליגה" של דרישות צניעות והפרדה ביחס למרחבים רבים באקדמיה, גם מעבר לכתות הלימוד.
2. נשות אקדמיה, אשר עובדות במוסדות להשכלה גבוהה בהם מונהגות תכניות לחרדים, מוגבלות באשר לאפשרויות לכהן וללמד במסלולים הנפרדים, רק בשל היותן נשים, וללא שום קשר למוניטין, הניסיון והידע האקדמי שצברו.
3. חדשות לבקרים מועלות דרישות להנהגת ההפרדה שכיום אושרה רק לתואר ראשון – גם לתארים מתקדמים.

ראוי להזכיר מושכלות יסוד: קיים קשר הדוק בין הפרדה על בסיס מין לבין אי שוויון כלכלי וסימבולי ואכן בהלכה הפסוקה נקבעה זה מכבר חזקה כי הפרדה על בסיס מין פוגעת בזכות לשוויון ובזכות לכבוד. התייחסות לאדם באופן שונה בשל מינו, מקום בו אין מינו של אדם רלבנטי, פוגעת בליבת הזכות לכבוד ולשוויון שכן ההפרדה ביסודה מרדדת את הפרט ממורכבותו ומייחודו, ומכתיבה את היחס אליו בהתאם להשתייכותו הקבוצתית, ולפיכך היא אסורה אלא במקרים חריגים שבחריגים. הצעת החוק הנוכחית מבקשת לפרוץ את כל הגדרות ולבטל את המגבלות שנקבעו עד כה ואשר על בסיסן ניתנה פסיקת בג"ץ ובכך לגרום לנזק חמור למעמדן של נשים באקדמיה ולשוויון המגדרי באקדמיה בכלל – בשעה שמוסדות אקדמיים אמורים להיות נושאי הדגל בכל הנוגע לשוויון.

אכן, אין להקל ראש בצורך בשילוב האוכלוסיה החרדית בכל שדרות החברה והמדינה – יפה שעה אחת קודם ואולם שילוב כאמור אסור שידחוק את רגליהן של נשים ולא ייתכן שבשם שילוב הציבור החרדי ייפגע עקרונות היסוד של השוויון המגדרי יש לפעול לשילוב הציבור החרדי במסגרות הקיימות, תוך הקפדה על זכויות נשים.

הענקת תוקף חוקי לתופעה החמורה והמסוכנת של הדרת נשים והפרדה מגדרית, כמוצע, תאפשר להכשיר אותן נורמות מפלות ומדירות גם במרחבים נוספים כגון שוק התעסוקה והמרחב הציבורי כולו. ההצעה חותרת לפיכך תחת היסודות הדמוקרטיים של מדינת ישראל ונוגדת מכל וכל את העקרונות של שוויון וכבוד אדם, סותרת את חוקי היסוד, מנוגדת לאמנות בינלאומיות עליהן חתומה ישראל ולפסיקותיו של בית המשפט העליון. אם תתקבל ההצעה קיים חשש אמיתי כי התוצאה תהיה פגיעה קשה במרקם החיים ובשוויון בין המינים בישראל ודחיקת ההישגים בתחום זה עשרות שנים לאחור. אשר על כן, **אנו מסתייגים בחריפות מן ההצעה ומבקשים מכם ומכן שלא לתמוך בה.**

בברכה,

שדולת הנשים בישראל | חדו"ש - לחופש דת ושוויון | המרכז הרפורמי לדת ומדינה | איתך מעכי – משפטניות
למען צדק חברתי